

Zainteresowania oraz formy spędzania wolnego czasu uczniów klasy II liceum

AGNIESZKA CYBALA, JUSTYNA KIĘCZKOWSKA, MONIKA BEDNAREK

Zespół Szkół nr 1 im. Bartosza Głowackiego w Tomaszowie Lubelskim

Opiekun naukowy: mgr Anna Branach

Streszczenie

Praca zawiera wyniki ankiety przeprowadzonej wśród uczniów Zespołu Szkół nr 1 im. Bartosza Głowackiego w Tomaszowie Lubelskim na temat zainteresowań oraz form spędzania wolnego czasu. Analizy dokonano z uwzględnieniem wieku, płci, miejsca zamieszkania oraz relacji rodzinnych ankietowanych. W szczególności zwrócono uwagę na miejsce realizacji zainteresowań, stopień zaangażowania uczniów oraz poziom i zadowolenie z rezultatów osiągniętych dzięki aktywności grupy badanej.

Idee badania

Celem badania jest zgłębienie struktury zainteresowań oraz form spędzania wolnego czasu z uwzględnieniem płci, wieku, miejsca zamieszkania i relacji rodzinnych ankietowanych. Badaniami objęto pulę wolnego czasu i stopień aktywności. Zbadano proporcje między rozrywką a obowiązkami współczesnych nastolatków. Przeanalizowano różnicowanie miejsca realizacji zainteresowań, ich różnorodność z uwzględnieniem środków potrzebnych do ich urzeczywistnienia, takich jak Internet (dostęp w miejscu zamieszkania) czy wkład finansowy (jego skala i przeznaczenie). Udział tradycyjnych form spędzania wolnego czasu (kolekcjonerstwo, robótki ręczne) wśród innych typów rozrywki. Uwzględnienie przygotowań do zbliżającego się egzaminu maturalnego w planowaniu czasu wolnego (dodatkowe zajęcia przedmiotowe w szkole, korepetycje, zajęcia w szkole językowej). Udział

* Praca wyróżniona w III Lubelskim Konkursie Statystyczno-Demograficznym *Sigma Kwadrat* szkół ponadgimnazjalnych zorganizowanym w okresie od stycznia do maja 2012 przez Wyższą Szkołę Zarządzania i Administracji w Zamościu, przy współpracy Oddziału Wojewódzkiego Polskiego Towarzystwa Statystycznego i Urzędu Statystycznego w Lublinie i dofinansowanego przez Narodowy Bank Polski.

w dodatkowych kursach, ich wpływ na wyniki w nauce, sukcesy szkolne i pozaszkolne oraz ich zasięg. Ewentualne utrudnienia w realizacji zainteresowań (choroby przewlekłe, niesprzyjające miejsce zamieszkania, brak środków lub aprobaty ze strony rodziców). Rozważenie, w jakim stopniu to, czym ankietowani zajmują się w wolnym czasie odzwierciedla ich zainteresowania.

Charakterystyka zastosowanych metod zbierania i opracowywania danych oraz etapy badania

Nasze działania rozpoczęły się od analizy tematu zadania (programowania). Na jego podstawie sformułowany został szczegółowy cel badania, co poprzedziło przygotowanie ankiety, która była jedną z zastosowanych przez nas metodą zbierania danych. Formularz ten zawiera 18 pytań, zarówno zamkniętych jednokrotnego i wielokrotnego wyboru, jak i otwartych. Sondaż został przeprowadzony 20 lutego 2012 r. Anonimowi i dobrowolnie poddający się badaniu uczniowie zostali dokładnie zapoznani z celem pomiaru i regułami wypełniania ankiety. Wyniki zostały wstępnie skontrolowane pod kątem ewentualnych luk i błędów merytorycznych. Skorzystałyśmy także z zestawienia ocen semestralnych udostępnionego nam przez dyrekcję szkoły. Dane zostały zestawione w szeregi statystyczne (szczegółowe i rozdzielcze przedziałowe). Zbudowano tabele danych i wykresy (histogramy) obrazujące współzależność cech mierzalnych i niemierzalnych.

Zróźnicowanie podmiotu badania

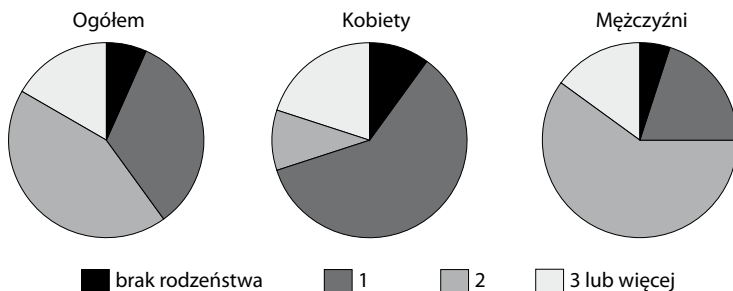
Ankiety przeprowadzono wśród 30 uczniów klasy matematyczno-fizycznej liceum ogólnokształcącego – Zespołu Szkół nr 1 im. Bartosza Głowackiego w Tomaszowie Lubelskim.

Wśród ankietowanych znalazło się 10 kobiet (33%) i 20 mężczyzn (67%). Współczynnik maskulinizacji klasy wynosi aż 200. 4 mężczyzn świętowało już swoje 18 urodziny. Pozostali uczestnicy mają 17 lat. Mediana wieku również wynosi 17.

Miejscem zamieszkania 16 osób (w tym aż 12 przedstawicieli płci męskiej) są obszary nieurbanizowane (wioski). Reszta mieszka w dwudziestotysięcznym mieście. Wskaźnik urbanizacji wynosi 47%.

W klasie znajduje się dwóch jedynaków, kobieta i mężczyzna. 10 ankietowanych pochodzi z rodziny o modelu 2+2, 13 badanych ma dwójkę rodzeństwa, w tym kobieta i aż 12 mężczyzn. 17% (5 osób) pochodzi z rodzin wielodzietnych (3 i więcej potomstwa).

Tylko jedna osoba cierpi na chorobę przewlekłą, co stanowi 3% próby. W 97% procentach gospodarstw domowych jest stały dostęp do Internetu.

Rys. 1. Rozkład ankietowanych według liczby rodzeństwa

Pula wolnego czasu i stopień aktywności ankietowanych uczniów

80% uczniów na naukę poświęca od 1 do 3 godzin dziennie, co okazuje się odpowiednią wielkością, biorąc pod uwagę ukierunkowane ściśle oraz wyniki w nauce klasy. Obowiązki domowe zajmują większości (77%) mniej niż godzinę. 23 osoby ma inne obowiązki, wśród których najczęściej wymienia się pracę w gospodarstwie rolnym, dorywczą pracę w okresach wolnych od zajęć dydaktycznych oraz opiekę nad osobami starszymi z rodziny. Na przestrzeni lat skróceniu uległ czas przeznaczony na prace domowe. Proste wytłumaczenia mogą się w jakiejś mierze odnosić do wzrostu zamożności Polaków. Może się to manifestować między innymi wyposażeniem domu w niezbędne urządzenia do prac domowych, ułatwiające i skracające czas na nie potrzebny (np. pralki automatyczne i zmywarki do naczyń)¹. Znikoma część grupy badanych potrzebuje więcej niż 3 godziny na naukę i inne obowiązki.

Rys. 2. Rozkład uczniów według czasu poświęcanego dziennie na poszczególne aktywności

¹ M. Orłowska, *Przymus bezczynności*, Wydawnictwo Naukowe PWN i Wydawnictwo APS, 2007, s. 145.

20 osób dysponuje od 1 do 3 godzin wolnego czasu dziennie. 30% ankietowanych posiada ponad 3 godziny. Jedna osoba ma chwilę dla siebie tylko w weekendy. Wynikać to może z nieumiejętnego zarządzania czasem, natłoku obowiązku lub przerostu ambicji nad zdolnościami. Uczniowie dużo odpoczywając, unikają zmęczenia i znużenia.

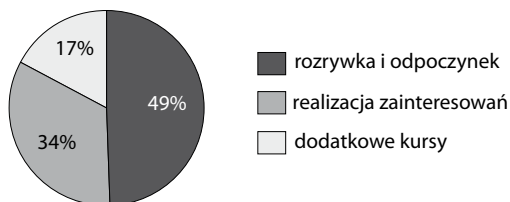
Wielorakość grup, w jakich podmiot badania spędza czas wolny — funkcja zbiorowego spędzania czasu

11 ankietowanych swój wolny czas spędza w gronie znajomych ze szkoły, 17 osób w towarzystwie rówieśników z jednej miejscowości, a pozostałych 2 uczniów z rodziną. Funkcja zbiorowego spędzania czasu w grupach rówieśniczych, dostarcza wielu bardzo silnych bodźców o olbrzymim znaczeniu dla uspołecznienia dziecka² (socjalizacja wtórna).

Proporcje między rozrywką i wypoczynkiem a obowiązkami

Prawie połowę dziennego wolnego czasu uczniowie poświęcają rozrywce i odpoczynkowi. 34% wolnego czasu codziennie zajmuje realizacja zainteresowań, a pozostałe 17% to uczestnictwo w dodatkowych kursach.

Duży udział rozrywki i odpoczynku w spędzaniu wolnego czasu ma pozytywny wpływ na psychiczne i społeczne aspekty życia człowieka. Formy spędzania wolnego czasu wśród ankietowanej młodzieży są podobne jak większości polskiej młodzieży.

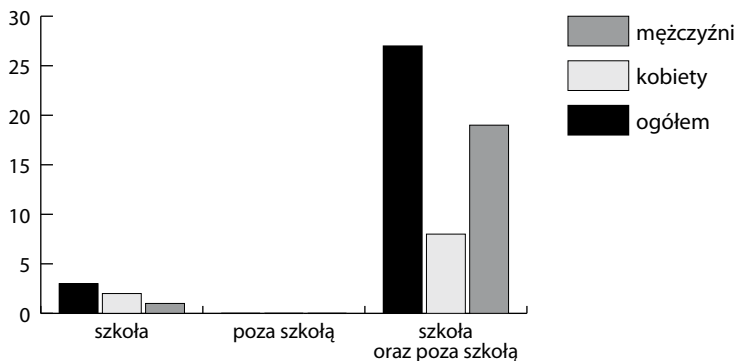

Rys. 3. Struktury wykorzystania czasu wolnego (w%)

Miejsce realizacji zainteresowań

Z badania wynika, że szkoła rozwija zainteresowania wszystkich ankietowanych. Świadczy to o bogatej gamie zajęć oferowanych przez szkołę. Równocześnie aż 27 osób doskonalili się też poza miejscem nauki.

² T. Plich (red.), *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*, t. 1, Żak Wydawnictwo Akademickie, Warszawa 2008.

Rys. 4. Miejsce realizacji zainteresowań

Różnorodność zainteresowań.

Zainteresowania sportowe

“Sport ma dziś ogromne znaczenie, ponieważ może sprzyjać upowszechnianiu wśród młodych ważnych wartości, takich jak lojalność, wytrwałość, przyjaźń, wspólnota, solidarność (...). Sport ujawnia (...) nie tylko bogate możliwości fizyczne człowieka, ale także jego zdolności intelektualne i duchowe. Nie polega jedynie na sile fizycznej i wydolności mięśni, ale ma także duszę i dlatego musi w pełni ukazywać swe oblicze.”

Jan Paweł II

Homilia podczas Mszy św. na stadionie olimpijskim w Rzymie, 29.10.2000 r.

Aktywność fizyczna pomaga rozładować stres i utrzymać świetne samopoczucie, uczy pracy w zespole. Badana młodzież preferuje sporty grupowe, takie jak piłka nożna (8 osób), koszykówka i siatkówka (po 5 osób) oraz piłka ręczna (1 osoba). W klasie można odnotować popularność indywidualnych sportów zimowych, w szczególności nart zjazdowych i biegowych.

Zainteresowania przedmiotowe

Z uwagi na fakt, iż klasa posiada profil matematyczno – fizyczny, uczniowie uczęszczają głównie na zajęcia profilowe (80% matematyka i 67% fizyka). Ponadto ankietowani korzystają z dodatkowych lekcji języków obcych oferowanych przez szkołę. Preferencje nielicznych odbiegają od schematu (wybierają dodatkowo geografii i język polski). Placówka edukacyjna pomaga rozwijać także inne pasje uczniów, oferując zajęcia z ekonomii, fotografii i muzyki.

Zainteresowania Internetowe

Internet staje się najbardziej powszechnym oraz cenionym źródłem wiedzy o świecie. Służy także rozrywce i jest pomostem komunikacyjnym (portale społecznościowe i plotkarskie). Sieć jest także pomocna w nauce przy rozwiązywaniu zadań problemowych.

Wielu ankietowanych (53%) w ramach rozrywki wybiera logiczne, wielopłaszczyznowe gry internetowe. Rozwijają one myślenie strategiczne. Ich zwolennikami są głównie mężczyźni.

Notuje się dynamiczny wzrost wagi kursów internetowych w samokształceniu. Mimo, że e-learning w Polsce jest jeszcze słabo rozwinięty (w Europie plasujemy się na jednym z ostatnich miejsc) wśród ankietowanych jest niezwykle popularny. Jego użytkownikami są głównie osoby bardzo aktywne zawodowo, zmuszone stale poszerzać swoją wiedzę, podążające za postępem cywilizacyjnym, takie jak współcześni licealiści. Przedstawicielami tej grupy jest 11 osób naszej próby badawczej.

Tradycyjne formy zainteresowań

Zadziwiającym faktem jest to, że w dobie, kiedy Internet wypiera kontakty interpersonalne, młodzież w wolnym czasie zajmuje się amatorską hodowlą (63% ankietowanych). Kolejnym tradycyjnym, cieszącym się dużym zainteresowaniem zajęciem jest samokształcenie (40%). Jest to odzwierciedlenie dużych aspiracji młodzieży do poszerzania swoich horyzontów myślowych. Okazuje się, że amatorstwo artystyczne (robótki ręczne, bushcraft) stale jest popularne, tak jak kolekcjonerstwo, którymi zajmuje się łącznie 10 osób.

Aktywność społeczna

Aktywność społeczna to wszystkie unormowane społecznie działania jednostek, wykonywane w ramach określonych ról społecznych. Aktywność społeczna, rozumiana jako praca społeczna, to uczestnictwo w działaniach zbiorowych wykraczających poza obowiązki związane z pełnieniem funkcji zawodowych i funkcji w rodzinie, zmierzające do realizacji cenionych wartości społecznych. Działalność społeczna charakteryzuje się dobrowolnością i samorzutnością, bezinteresownością materialną i motywacjami altruistycznymi, jest traktowana jako jeden z przejawów socjalizacji; aktywność społeczna polegająca na przynależności do różnego typu organizacji społecznych, udziale w pracach tych organizacji jest określana jako zinstytucjonalizowana aktywność społeczna³.

³ <http://www.biznes.pwn.pl/>.

Wśród ankietowanych 3 osoby (10%) zadeklarowały taki rodzaj aktywności, wspominając o wolontariacie, samorządzie szkolnym czy klasowym oraz amatorskim związku młodzieży.

Zainteresowania muzyczne

Poszczególne rodzaje muzyki młodzieżowej i jej wykonawcy funkcjonują często jako symbole tożsamości zbiorowej tzw. subkultur młodzieżowych, stanowiąc istotny czynnik integracyjny. Niektóre gatunki muzyki rockowej oraz popularnego dziś hip-hopu służą wyrażeniu buntu wobec świata ludzi dorosłych czy manifestowaniu specyficznego stylu życia kwestionującego niektóre normy społeczne⁴. Wśród badanych muzyka także pełni ważną funkcję w socjalizacji grupy.

Finansowanie rozwoju zainteresowań

53% badanych wydaje na rozwój swoich zainteresowań do 500 zł rocznie, 10% od 501 do 1000 zł, a 37% badanych ponad 1000 zł rocznie. W największym stopniu pieniądze są inwestowane w zakup sprzętu (40%), następnie w opłatę zajęć dodatkowych (37%). Na ostatnim miejscu plasuje się opłata za dojazd do miejsca realizacji zainteresowań (23%).

Rozwój zainteresowań w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych

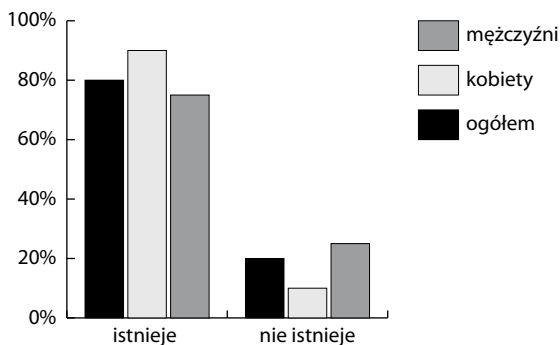
Według Ministerstwa Edukacji Narodowej okresami wolnymi od zajęć dydaktycznych określa się wakacje letnie, ferie zimowe, długie weekendy i święta narodowe. Dla 53% badanych okresy wolne od nauki nie są związane ze zorganizowanymi formami rozwijania zainteresowań ani w miejscu zamieszkania ani poza nim. Pozostałe 14 osób jest zobowiązanych do wyjazdów w celu doskonalenia umiejętności lub do pozostania w miejscu zamieszkania i treningu w miejscowych placówkach.

Wpływ zainteresowań na wyniki w nauce i ewentualne sukcesy

W ujęciu socjologicznym „aspiracje” to ogół pragnień i dążeń dotyczących osobistej przyszłości jednostki. Są one kształtowane w największym stopniu przez środowisko szkolne (rówieśnicy i nauczyciele), a w mniejszym przez rodziców. Uczniowie mają na uwadze kształcenie wyższe, więc już teraz dużą część swojego wolnego czasu poświęcają na przygotowania do zbliżającego się egzaminu maturalnego, który z kolei stanie się furtką do edukacji na prestiżowych uczelniach.

⁴ R. Chymkowski, W. Dudzik, M. Wójtowski, *Wiedza o kulturze*, Wydawnictwo WSIP, 2010.

80% ankietowanych zadeklarowało, że realizacja ich zainteresowań ma istotny wpływ na ich wyniki w nauce. Pozostali nie spostrzegli współzależności.

Rys. 5. Wpływ realizacji zainteresowań na wyniki w nauce

Wśród uczniów, u których zanotowano korelację wyżej wymienionych cech, aż 21 osób zaobserwowało pozytywne następstwa.

Zjawisko to odzwierciedla się w ocenach semestralnych badanych. Średnia klasy wynosi 4,00, powyżej tego wyniku uplasowało się 12 osób. Mediana jak i dominanta również wynoszą 4,00; rozrzut jest relatywnie wysoki, wynosi 2,13.

Osiąganie sukcesów jest wynikiem dążenia do spełnienia aspiracji, którego cechami są wytrwałość i ciężka praca oraz zdolności wrodzone. Powodzenie zależy od koniunktury wszystkich wyżej wymienionych czynników, którą bardzo trudno osiągnąć. 6 ankietowanych może poszczycić się swoimi osiągnięciami na szczeblach: powiatowym, rejonowym, wojewódzkim oraz ogólnopolskim.

Zbieżność zainteresowań i form spędzania wolnego czasu oraz przeszkody w ich realizowaniu

U 25 ankietowanych (tj. 83%) zainteresowania całkowicie pokrywają się z formami spędzania wolnego czasu. U 5 badanych (17%) obserwuje się tylko częściową zgodność.

Głównymi przeszkodami w realizacji zainteresowań w wolnym czasie są: brak środków finansowych oraz brak dostępu z powodu miejsca zamieszkania. Wszyscy rodzice ankietowanych popierają pasję swoich dzieci.

Wnioski końcowe

Program nauczania i ogół obowiązków, które spadają na współczesnych licealistów nie przekracza ich możliwości. Dzięki odpowiedniemu rozplanowaniu zajęć znajdują czas na naukę, domowe i inne obowiązki, ale też nie zapominają o niezbędnym odpoczynku.

Uczniowie są towarzyscy i otwarci na innowacje, nie lubią spędzać czasu samotnie. Warto podkreślić znaczący wpływ środowiska na ich aspiracje, preferencje w wyborze drogi życiowej i autorytety, na których się wzorują.

Ankietowani dostrzegają dualizm istoty wolnego czasu (aspekt jakościowy i ilościowy), dlatego dbają nie tylko o jego pulę, ale również o aktywność.

Placówka oświatowa w pełni zaspokaja potrzeby wielopłaszczyznowego rozwoju swoich uczniów. Badani chętnie uczestniczą w różnorodnych zajęciach (przedmiotowych, sportowych, artystycznych) na terenie szkoły. Nieliczni równolegle realizują się poza nią.

Zależnie od środowiska, w jakim przebywają ankietowani oraz wrodzonych predyspozycji zmienia się ukierunkowanie ich zainteresowań, które są niezwykle różnorodne (tradycyjne oraz innowacyjne).

Rozwój zainteresowań nie pochłania dużego kapitału, ponieważ placówka edukacyjna spełnia oczekiwania uczniów i rodziców (dzięki współpracy z organizacjami europejskimi). Ewentualne koszty wynikają z miejsca zamieszkania i potrzebnego sprzętu.

Okresy wolne od zajęć dydaktycznych są doskonałymi momentami do zslifowania swoich umiejętności, dlatego u wielu badanych wyjazdy (wakacyjne, zimowe) są powiązane z realizacją zainteresowań.

Większość ankietowanych zauważyło u siebie wpływ pasji na wyniki w nauce, frekwencję i zachowanie. Było to głównie działanie pozytywne.

Część licealistów nie może spełniać się w wolnym czasie, z powodu chorób przewlekłych, braku środków finansowych czy braku dostępu z powodu miejsca zamieszkania.

Literatura

1. T. Plich (red.), *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*, t. 1, Żak Wydawnictwo Akademickie, Warszawa 2008.
2. J. Pięta, *Pedagogika czasu wolnego*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej, Warszawa 2004.
3. J. Marchel, M. Nowak, *Zapotrzebowania a oferta edukacyjna w lokalnej polityce oświatowej*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Białej Podlaskiej, Biała Podlaska 2004.

4. M. Orłowska, *Przymus bezczynności*, Wydawnictwo Naukowe PWN i Wydawnictwo APS, 2007.
5. J. Balon, J. Węclaw-Michniewska, *Trener Geografia Matura 2012*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2012.
6. F.W. Wawro (red.), *Problemy współczesnej młodzieży w ujęciu nauk społecznych*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007.
7. F.W. Wawro (red.), *Młodzież a kultura życia w kontekstach społecznych*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2008.
8. B. Baraniak, *Współczesna pedagogika pracy z perspektywy edukacji, pracy i badań*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2010.
9. A. Gała, I. Ulfik-Jaworska, *Czas pusty — analiza treści programów telewizyjnych czterech nadawców polskich*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006.
10. M. Sokołowski (red.), *Oblicza Internetu, Internet w przestrzeni komunikacyjnej XXI wieku*, PWSZ w Elblągu, Elbląg 2006.
11. S. Kawula, *Pedagogika społeczna, dokonania — aktualność — perspektywy*, Wydawnictwo Adam Marszałek, 2008.
12. R. Chymkowski, W. Dudzik, M. Wójtowski, *Wiedza o kulturze*, Wydawnictwo WSIP, 2010.
13. K. Bożkowska (red.), *Encyklopedia zdrowia dziecka*, Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, Warszawa 1987.